

Spis treści

Wstęp	7
1. Niepełnosprawność w ujęciu teoretycznym i praktycznym	11
1.1. Niepełnosprawność w ujęciu historycznym – wybrane aspekty	11
1.2. Koncepcje niepełnosprawności i jej definicje	13
1.3. Orzecznictwo jako prawna i społeczna forma ukonstytuowania się niepełnosprawności	17
1.3.1. Polskie orzecznictwo skutkujące statusem prawnym	17
1.3.2. Orzecznictwo do celów edukacyjnych	20
1.4. Osoba niepełnosprawna w społeczeństwie – statystyka, tożsamość, jakość życia, system prawnego wsparcia	21
1.4.1. Niepełnosprawność w ujęciu demograficznym i statystycznym	21
1.4.2. Tożsamość osób niepełnosprawnych	24
1.4.3. Jakość życia osób niepełnosprawnych	25
1.4.4. Prawny system pomocy i wsparcia dla osób niepełnosprawnych – założenia i regulacje	28
2. Zjawisko wykluczenia społecznego	35
2.1. Pojęcie „wykluczenia społeczne” w naukach społecznych	35
2.2. Wykluczenie społeczne – paradygmaty, koncepcje, definicje	36
2.3. Zjawiska współwystępujące w syndromie wykluczenia: nierówności społeczne, marginalizacja, dyskryminacja, ubóstwo	42
2.3.1. Nierówności społeczne	42
2.3.2. Marginalizacja społeczna	43
2.3.3. Dyskryminacja	44
2.3.4. Ubóstwo	46
2.4. Przyczyny i wskaźniki wykluczenia społecznego	48
2.5. Grupy wykluczone i narażone na wykluczenie	53
2.6. Przegląd dotychczasowych badań i stanowisk wobec wykluczenia społecznego i marginalizacji osób niepełnosprawnych	57
2.6.1. Osoby niepełnosprawne – ich dochody i jakość życia	58

2.6.2. Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych a ich wykluczenie z rynku pracy	58
2.6.3. Badania nad wykluczeniem osób niepełnosprawnych w Polsce . . .	60
2.7. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych	65
2.7.1. Działania zapobiegające procesowi wykluczenia społecznego i marginalizacji	65
2.7.2. Edukacja jako narzędzie przeciw wykluczeniu	69
2.7.3. Strategie polityczne	70
3. Kapitał społeczny i kapitał ludzki w kreowaniu rzeczywistości osób niepełnosprawnych	73
3.1. Koncepcje kapitału w naukach społecznych	73
3.1.1. Kapitał społeczny	74
3.1.2. Kapitał ludzki	80
3.2. Przestrzeń terytorialna i instytucjonalna przestrzeni dla kapitału społecznego	83
3.2.1. Instytucje i organizacje wobec spraw i interesów osób niepełnosprawnych na terenie jednostek samorządowych	84
3.3. Przestrzeń lokalna dla kapitału – pogranicze: Śląsk Cieszyński a powiat cieszyński	89
3.3.1. Istota pogranicza i specyfika Śląska Cieszyńskiego	89
3.3.2. Powiat cieszyński – ujęcie statystyczne	91
4. Metodologiczne podstawy badań własnych	95
4.1. Przedmiot i cel oraz rodzaj badań	95
4.2. Problem i problematyka badań	98
4.3. Hipotezy, zmienne i wskaźniki	100
4.4. Zastosowane metody, techniki oraz narzędzia badawcze	101
4.5. Organizacja badań własnych: teren badań oraz procedura doboru grupy badanej	107
5. Wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych na terenie powiatu cieszyńskiego w świetle badań własnych	111
5.1. Organizacja i przebieg badań empirycznych, struktura badanych grup . . .	111
5.2. Specyfika kapitału społecznego w powiecie cieszyńskim wobec zjawiska wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych	114
5.2.1. Struktura instytucji i organizacji rządowych	115
5.2.2. Struktura organizacji pozarządowych w powiecie cieszyńskim . . .	125
5.2.3. Programy i działania przeciw wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych na terenie gmin powiatu cieszyńskiego	133
5.2.4. Relacje sąsiedzkie osób niepełnosprawnych	139
5.3. Specyfika wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych na terenie powiatu cieszyńskiego	140
5.3.1. Subiektywna ocena dostępu do dóbr, usług i udziału w życiu społecznym według osób niepełnosprawnych	141

5.3.2. Sytuacja osób niepełnosprawnych na terenie powiatu cieszyńskiego w perspektywie profesjonalistów	151
5.3.3. Sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy w powiecie cie- szyńskim	162
5.4. Osobisty wymiar wykluczenia społecznego – analiza fenomenologiczno- -hermeneutyczna biografii indywidualnych przypadków	166
6. Propozycja spójnej koncepcji przeciwdziałania ekskluzji społecznej osób niepeł- nosprawnych w badanym środowisku lokalnym – powiat cieszyński	179
Zakończenie	185
Bibliografia	187
Summary	213
Zusammenfassung	215
Spis tabel	217
Spis wykresów i rysunków	219